

Draaiboek Teacher Design Teams voor hybride leren in de lerarenopleiding

RUTH ALBERTS EN LEEN BISSCHOP

Teacher designteams (TDT)

Theoretische achtergrond

Onder teacher designteams kunnen we volgens Handelzats (2009) verstaan dat er minstens twee leraren(opleiders) op regelmatige basis samenkomen om curriculum materiaal te ontwerpen. Deze manier van werken biedt het voordeel dat de deelnemende leraren(opleiders) meteen betrokken zijn, er hierdoor een grotere kans is op een succesvolle invoering en de leerkrachten elkaars expertise kunnen benutten. Tot slot biedt het ook professionele ontwikkeling op vakinhoudelijk en vakdidactisch gebied (Handelzats, 2009). Door leraren(opleiders) op deze manier, samenwerkend en in functie van de eigen praktijk, te betrekken in een curriculumverandering beoogt men ook een duurzame verandering (Little, 1990 in Handelzats, 2009)

De grootte en de samenstelling van het TDT bepalen de effectiviteit, vooruitgang en intensiteit van ondersteuning. Er is geen echte consensus over het juiste aantal van een team (Handelzats, 2009; Faas, 2012; Becuwe et al, 2014). Men is het erover eens dat er minstens 2 deelnemers moeten zijn en dat een kleine groep werkbaarder is dan een grote. Toch spreekt Handelzats (2009) van een team van 4 tot 6 personen. Groot genoeg voor het samenbrengen van verschillende standpunten en ervaring en klein genoeg om het werkbaar te houden. Qua samenstelling is een afwisseling van vakinhoudelijke-, vakdidactische - en curriculumontwerp expertise belangrijk. De samenwerkende leraren(opleiders) moeten een zekere mate van gemeenschappelijke basis hebben om goed aan de slag te kunnen gaan (Handelzats, 2009). Daarnaast is het belangrijk om een duidelijke taak te hebben als TDT en gezamenlijke innovatieve ontwerpdoelen voorop te stellen.

Om het TDT in goede banen te leiden is er een coach nodig (Faas, 2012), die de nodige kennis en ervaring heeft maar ook in staat is de onderwijspraktijk te problematiseren, actie uit te lokken, tijd maakt voor overleg en reflectie. Deze coach kan intern of extern zijn, met daarbij horende voor- en nadelen. Een voor- of nadeel bijvoorbeeld, kan de kennis van de visie van de school en de eigenheid van het team zijn (Faas, 2012).

Aanpak

Om het TDT uit te werken gaan we aan de slag volgens het ADDIE- model/generic model (Handelzats, 2009) waarbinnen we verschillende fases kunnen terugvinden.

- Analysefase
- Ontwerpfase
- Ontwikkelfase
- Implementatiefase
- Evaluatiefase

Het biedt mogelijkheden tot het ondersteunen van een curriculumwijziging op een natuurlijke manier. Verschillende fases zullen in werkelijkheid vaak niet achtereenvolgens verlopen maar er zullen stappen vooruit en terug worden gezet, zaken herhaald moeten worden (Handelzats, 2009)

Draaiboek TDT

We kunnen op basis van de vraag van de deelnemers twee trajecten nemen binnen dit TDT, die al dan niet ook nog eens naast elkaar kunnen lopen. We kunnen aan de slag gaan met het OPO dat de deelnemers nu aan het uitvoeren zijn of we ontwerpen een OPO dat in het tweede semester zal starten. Vanuit Odisee is er in juni de opdracht gekomen om meer hybride te gaan werken (toen vooral als blended benoemt) de meeste deelnemers zullen dus al ervaring hebben met het ontwerpen van hun OPO in functie van de vraag vanuit Odisee.

Bij het traject van huidige OPO bekijken we binnen welke leeromgevingen dit OPO zich voornamelijk afspeelt en welke aanpassingen we nog kunnen doen, op korte termijn of voor een volgende uitvoering. Welke contextfactoren hebben het nodig om ons OPO naar ons ideaalbeeld vorm te geven en welke stappen kunnen we daar al voor zetten?

Bij het ontwerpen van een nieuw OPO vertrekken we vanuit de opbouw van het OPO voor er enige aanpassing werd gedaan in functie van het hybride leren.

Hierboven zeg ik, dat deze twee trajecten ook nog eens naast elkaar kunnen lopen. Aangezien we bij een huidig OPO al verder staan kunnen we misschien tijdens de uitvoeringsfase het ontwerpen van een nieuw OPO opstarten.

De opbouw die je in dit draaiboek kan terugvinden zou handvatten moeten geven om met de verschillende trajecten aan de slag te gaan.

Analyse fase (1 sessie)

Doel:

- Inzicht krijgen in het model en de assen binnen het model
- Bepalen van de (voor)oordelen rond hybride leren, de ervaringen, de noden bij het ontwerpen van het OPO
- Bepalen van de beginsituatie van het OPO
  - o Eventueel is er al een eerste uitwerking op basis van het afstandslernen afgelopen academiejaar en de verwachtingen binnen het studiegebied
- Bepalen van de persoonlijke doelen. Wat vinden de deelnemers belangrijk binnen het hybride leren. Wat zien ze als voordelen en welk voordeel willen ze hier voor hun studenten uithalen.

Just – in time information:

- Hulpmiddel bij het ontwerpen:
  - o Persoonlijk doel of accent leggen. Welk voordeel zie ik als docent om dit hybride leren in te zetten. Wat vind ik belangrijk?
  - o Je kiest een “centraal punt” waar het OPO rond draait. Dat kan de e-course zijn, de cursustekst, de stageplek, een opdracht, de contactmomenten, oefensessies,.... Wat doe je tijdens dat moment, wat doe je ervoor, wat doe je erna?

Opbouw:

Wat is de voorkennis van de deelnemers over het model? De deelnemers lichten toe wat ze al weten over het model.

Mogelijke methodiek via padlet uit te voeren indien de vergadering online moet doorgaan.

- Op een tijdslijn noteren de deelnemers hun ervaringen en kennis over het onderwerp, op die manier komen ze al tot een uitwisseling.
- Overlopen van de genoteerde zaken om op een zelfde lijn te komen (synchroniseren)

Het model, indien nodig, nog eens toelichten (filmpje gebruiken) en eventuele vragen beantwoorden.

We staan stil bij de huidige ervaringen met het opgestarte OPO of de aanpassingen die al aan het toekomstige OPO gebeurde.

Methodiek zaad-kiem- boom:

Zaadje: waar sta ik nu, wat is de huidige situatie? Wat zijn mijn gevoelens, op dit moment, rond het hybride leren?

Boom: waar zie ik mezelf/het OPO binnen 5 jaar, wat verwacht ik binnen 5 jaar, wat wil ik bereikt hebben binnen 5 jaar?

Kiem: waar zie ik mezelf/het OPO staan binnen 1 jaar, wat wil ik bereikt hebben binnen 1 jaar?

- ➔ We voorzien voor iedereen een blad met deze drie onderdelen opgetekend als visuele ondersteuning. Ze kunnen hierop noteren.

We verzamelen de huidige aanpak van de deelnemers en plaatsen dit op het model (kort noteren op post-it en opkleven).

Binnen welke leeromgevingen situeren we ons op dit moment?

- ➔ Noteren van de stand van zaken en de gewenste situatie in de beginsituatie analyse, door de deelnemers

Ontwerpfase (2 à 3 sessies)

Doelen:

- Inzicht krijgen in de opbouw van het hybride OPO, in welke leeromgevingen situeren ze zich? Maken ze gebruik van meerdere leeromgevingen?
- kritische vriend in de opbouw van OPO op basis van het model, rekening houdend met de kerndoelen en hun "persoonlijk doel"
- Mogelijke drempels wegnemen

Opbouw

The Why en de contextfactoren

- 1) De docenten stellen de opbouw van hun hybride OPO opnieuw kort voor aan de hand van de te bereiken kerndoelen.

We gaan op zoek naar hun "persoonlijk doel" (THE WHY). Belangrijk zijn ook de contextfactoren die in hun voordeel of nadeel spelen om het hybride leren verder uit te bouwen.

- 2) Via een speeddate vertellen de deelnemers aan elkaar wat ze belangrijk vinden bij het lesgeven met deze groepen studenten. Zo komen ze tot hun persoonlijk doel. De deelnemers noteren hun eigen persoonlijk doel nog eens op een flap.
- Zijn er deelnemers met gelijkaardige doelen, die hierdoor elkaar kunnen inspireren?

- 3) Welke noden zijn er bij de docenten om dit (goed) te kunnen uitvoeren via het hybride leren? Welke drempels zijn er? Wat zien ze zitten en waarom?
- 4) Welke contextfactoren spelen in het voordeel of nadeel om het hybride leren vorm te kunnen geven. De deelnemers wisselen dit per twee uit en noteren dit voor hun eigen OPO . → Dit zijn de contextfactoren waar we nu mee aan de slag kunnen.
- 5) We nemen de notities van de boom erbij (waar wil ik over 5 jaar staan?). Welke contextfactoren hebben we nodig om dit te kunnen uitvoeren? Welke stappen zouden we al kunnen zetten richting deze contextfactoren ?

Met dit in ons achterhoofd verkennen we verschillende mogelijkheden bij de doelen en leeractiviteiten zoals die er nu voor liggen met de contextfactoren die er nu zijn.

Naast de contextfactoren is het ook belangrijk om na te denken over de spil van je OPO , bijvoorbeeld face-to-face momenten, een e-course, leergroepen,...

Verkennen van andere mogelijkheden

- *In deze fase kunnen we ook aan de slag met het Tpack model dat ons verder kan helpen op het gebied van het inzetten van digitale tools. Zie hiervoor tips op digitaleren.*
- Je vertrekt van de huidige opbouw van het OPO en voorziet een voorstelling van het model, een document met didactische werkvormen en tools.
- Methodiek:
Om de beurt bespreken we een OPO. We gebruiken hiervoor de beginsituatieanalyse of een andere visueel overzicht van het huidige OPO.
- De andere deelnemers geven om de beurt een suggestie (Je kan je hierbij gebruik maken van het schuiven op de assen en het inbrengen van actoren)
- Welke andere mogelijkheden zijn er nog en welke voordelen zou die keuze bieden? Zou deze keuze ons verder brengen in ons persoonlijk doel?

Enkele vragen ter ondersteuning van de suggesties

- *Wat doe je voor, tijdens en na je contactmoment? Wat verwacht je van de studenten voor, tijdens en na de contactmomenten?*
- *Hoe haal je best voorkennis aan, waar en hoe herhaal je best?*
- *Waar en hoe kan je best toepassen?*
- *Welke ondersteuning hebben de studenten nodig en wat kunnen ze zelfstandig?*
- Welke tools kunnen we inzetten om dit verder vorm te geven ?
  - *Welke kennen we?*
  - *Vinden we nieuw tools tussen het aanbod dat we nog niet kennen? Heeft deze tool een meerwaarde in ons OPO?*
  - *Wat moet een nog niet gemaakte tool aanbieden om ons doel te bereiken?*
- Welke contextfactoren hebben we nog meer nodig om dit te kunnen vormgeven? Wat kunnen we hier al van uitvoeren en welke stappen kunnen we zetten richting het ideaalbeeld?
- Welke evaluatie hoort hierbij? Welke formatieve evaluatie, welke summatieve evaluatie? Op welke manier kunnen we hen ondersteunen en evalueren in EP 3, op dezelfde manier of zijn hier aanpassingen nodig?

Afsluiting

- Iedere deelnemer vertelt wat hij meeneemt uit deze sessie naar zijn eigen praktijk. Wat hij nu wilt inzetten en wat hij in de verdere toekomst wilt inzetten.
- De deelnemers vertellen welke stappen ze al gaan zetten om hun ideaalbeeld te bereiken.

Ontwikkelfase (2 sessies en eventueel individuele afspraken ter ondersteuning van het ontwikkelen)

Doel:

- Docenten werken hun ontwerp verder uit en maken een overzicht van de lessen en de leeromgevingen die ze telkens inzetten.
- Ondersteunen van de noden bij het verder uitwerken, eventueel door andere experts zoals ICTO

Opbouw

De deelnemers gaan aan de slag met de suggesties uit de vorige sessies, er worden keuzes gemaakt en ze gieten de opbouw van de lessen in een overzicht. Hieronder kan je twee mogelijkheden vinden om dit visueel voor te stellen.

doelen	Leeromgevingen			evaluatie
	voor	Tijdens	na	
	<i>Wat verwacht je van de studenten + hoeveel tijd neemt dit in beslag?</i>	<i>Wat komt er aan bod</i>	<i>Wat verwacht je van de studenten + hoeveel tijd neemt dit in beslag?</i>	

- ➔ We gebruiken hierboven de leeromgeving van het contactmoment als centraal punt waar de rest rond verwerven zit maar dit kan ook anders.
- ➔ De werkplek of de online cursus kan bijvoorbeeld ook het centraal punt zijn. Om een overzicht te bieden is het belangrijk om deze keuze wel te maken en deze keuze hangt af van de omkadering.

Datum	Leeromgeving & leeractiviteit	Omschrijving	Doelen	Evaluatie	Tijdsduur
<i>Wanneer? Dit kan een concreet moment, een tijdsperiode of een deadline zijn.</i>	<i>In welke leeromgeving vindt welke leeractiviteit plaats?</i>	<i>Wat komt precies aan bod? (Korte omschrijving van het onderwerp/de inhoud die aan bod komen)</i>	<i>Aan welke doelen wordt gewerkt?</i>	<i>Hoe worden deze inhoud geëvalueerd?</i>	<i>Hoeveel tijd zal de student hieraan spenderen?</i>

Implementatiefase (1 of 2 sessies, afhankelijk van de duur van het OPO)

De docenten gaan aan de slag met hun ontwerp. Indien mogelijk hou je tussendoor een sessie om ervaringen te verzamelen. Het is ook mogelijk dat er dan een bijsturing nodig is en kan hierover uitgewisseld worden.

Doel:

- Docenten voeren hun ontwerpen uit.
- We verzamelen mogelijke knelpunten en proberen hier oplossingen voor te vinden.
- Uitwisselen van ervaringen
- Drempels verlagen

Opbouw

- De deelnemers brengen vragen in waar ze op dit moment mee zitten en een antwoord op willen tegen het einde van de sessie
  - o Vragen meteen of gaandeweg beantwoorden
- De deelnemers stellen voor wat ze , tot nu toe, al gedaan hebben. Ze vertellen hierbij wat hun ervaringen zijn, wat ze als voordelen beschouwen en wat eventuele aandachtspunten zijn.
  - o De deelnemers vullen elkaar aan, we noteren op een flap.
- Mogelijke methodieken rond aandachtspunten

OASE methodiek

- o Een deelnemer brengt zijn casus in, de anderen stellen vragen (waar, wanneer, wie, hoe?)
  - o De anderen waarderen de inbreng met een positief element uit de casus
  - o De anderen geven om de beurt een suggestie of vullen een suggestie aan maar mogen geen suggesties afbreken
  - o De inbrenger vertelt wat hij meeneemt uit de suggesties
- ➔ Indien mogelijk wordt er tijdens de tweede sessie van de implementatiefase een verslag uitgebracht van wat de deelnemer heeft meegenomen en uitgeprobeerd.

Negatieve brainstorm

5 stappen:

- 1) Identificatie
Benoem het probleem dat tegen het einde van de sessie moet zijn opgelost
➔ Noteren op post-it of flap
- 2) Keer het verwacht proces om
“ Hoe kunnen we het probleem verergeren?”
- 3) Verzamel alle negatieve ideeën,
je mag geen kritiek geven, alle ideeën zijn welkom
➔ Noteren onder het probleem
- 4) Keer alle ideeën om
De ideeën omkeren met de bedoeling de beste oplossing te vinden
- 5) Beoordeel en evalueer
Evalueer de resultaten om tot de beste oplossing te komen. Maak een keuze, met welke oplossing ga je aan de slag

Evaluatiefase (1 sessie)

Vertrekkend vanuit ons ontwerpplan op de beginsituatieanalyse bekijken we waar we geraakt zijn of eventueel niet geraakt zijn. Wat de hindernissen onderweg waren. Waar we eventuele aanpassingen moeten doen.

Doelen:

- Reflectie op het verloop van het OPO

Opbouw:

Op basis van de tekening van de kiem, takken en boom die we eerder opstelden kijken we terug naar het uitgevoerde en daarna verder in de toekomst.

- We vragen de docenten een succeservaring te vertellen rond het uitvoeren van de hybride vormgegeven lessen.
  - o Indien nodig worden er vragen gesteld om de uitvoer verder duidelijk te krijgen.
- Wat willen ze in de toekomst nog “verbeteren”?
- Wat zijn mogelijke oplossingen bij eventuele problemen? Wie of wat zou er hierbij kunnen helpen?
- Wat willen ze zeker behouden en wat niet? Waarom? Wat levert het op?
- Wat willen ze verder uitwerken?

we kijken nog eens verder naar de toekomst.

We hebben nu een zicht op wat we gedaan hebben, wat werkt en nog niet werkt. Moeten we onze verdere plannen (ideaalbeeld) aanpassen op basis van de ervaringen die we hier hadden?

- Hoe ziet de eventueel aangepaste toekomst eruit
- Welke stappen gaan we concreet zetten om het OPO een volgende keer al dichterbij de gewenste situatie te brengen?
  - o De deelnemers bekijken dit even voor zichzelf en wisselen daarna om de beurt uit.
- We geven elkaar om de beurt suggesties

De deelnemer die de inbreng gedaan heeft sluit af met de suggesties te vermelden die hij meeneemt en de stappen die hij dan gaat zetten.

Bronnen

- https://overheid.vlaanderen.be/sites/default/files/media/welzijn-op-het-werk/VisualisatieOASE_verz.pdf?timestamp=1517955906 laatst geraadpleegd op 28 september 2020
- Handelsaltz, A. (2009) *Collaborative curriculum development in teacher design teams*. Doctoral Thesis, University of Twente, Enschede
http://doc.utwente.nl/67385/1/thesis_A_Handelzalts.pdf
- Faas, H. (2012). *Het functioneren van een docentontwerpteam met een interne ontwerper/deskundige*. Universiteit van Twente.
- http://essay.utwente.nl/62316/1/MSc_Faas_H._-S0121878.pdf
- Becuwe, H., Pareja Roblin, N. & Tondeur, J. (2014). *Conditie voor implementatie Teacher Design Teams in lerarenopleidingen*. Issuu.
- Geraadpleegd via http://issuu.com/jeroenthys/docs/20140331_condities_voor_implementat
- <https://www.agile4all.nl/de-negatieve-brainstorm-als-design-thinking-tool/> (laatst geraadpleegd op 5 oktober 2020)